

לכבוד שבת קדש – פרשת צו – ערב פסח תשפ"א

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צמיר

ואלהי אבותינו ... ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. על שהחיייתנו וקיימתנו ... על שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות". אנו מודים לבורא על עצם העובדה שאנו יכולים להודות לו. כך מבאר גם רש"י: "על שנתת בליבנו להיות (מודים לך) זבוקים בך ומודים לך". (בבלי סוטה מ', א ד"ה "על שאנו מודים לך").

והנה למרות שקרבן התודה ואמירת התודה הם כל כך מהותיים בקשר שבין יהודי לאלוקיו אנו מגלים דבר מפתיע. אי אפשר להקריב קרבן תודה בפסח. בחג שבו לכאורה עלינו להיות בשיא ההודייה לקב"ה, על הגאולה ויציאת מצרים, על בחירתנו לעם ועוד, איננו יכולים להקריב קרבן תודה. שכן למרות שבכל הקרבנות נאמר **לֹא תַעֲשֶׂה חֶמֶץ כִּי כָל־שֶׂאֵר וְכָל־דְּבַשׁ לֹא־תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לֶחֶם**: הרי בקרבן תודה נאמר מפורשות **עַל־חֶלֶת לֶחֶם חֶמֶץ יִקְרִיב קִרְבָּנוּ עַל־זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמִיו**. קרבן תודה הוא קרבן חמץ וברור שאי אפשר להקריב אותו בפסח. כיצד יתכן הדבר?

חג הפסח מלמד אותנו דברים רבים. ביניהם את החשיבות של מעשה האדם בשותפות למעשה הקב"ה. כך למשל את סימן הדם ששמו בני ישראל על מזוזות הבתים, הם שמו מבפנים. שכן, הסימן לא נועד עבור הקב"ה, שלא זקוק לסימן כדי לדעת באיזה בית גר יהודי. אלא, כשיהודי סימן את ביתו בסימן הדם (מבפנים) הסימן נועד עבורו באופן אישי. ללמדנו, שכדי שהקב"ה יפתח פתח כפתחו של אולם, עלינו להקדים ולפתוח פתח כחודו של מחט.

כך גם לגבי החמץ והמצה. המצה היא לחם עוני, לא צריך לעשות שום דבר. מגבלים מים וקמח ויוצאת מצה. כדי שיהיה חמץ, צריך לגרום לתפיחה, צריך לשלב חומר נוסף, רק כאשר בני האדם יצרפו אותו ללחם העוני, העיסה תתפח ותהפוך ללחם / עוגות או מעשי מגדנות. בדוגמה זו השתמש רבי עקיבא בוויכוחו המפורסם מול טורנוסרופוס. קרבן התודה בא להראות כי אנו אומרים תודה לקב"ה, אך כדי שנוכל להודות, חובה עלינו לנקוט מעשה. החיים אינם מעשה ניסים פלאי שבא רק מלמעלה – איתערותא דלעילא, אלא הם קודם כל מה שאנו פותחים את הפתח – איתערותא דלתתא. פסח הוא כולו איתערותא דלעילא. הכל מגיע מלמעלה. הקב"ה בכבודו ובעצמו עובר בלילה הזה במצרים כדי להוציא את בניו ממצרים. לכן בפסח לא מקריבים קרבן תודה, שהוא מעשה ה"פתח" אותו פותחים בני האדם. מצד אחד, היעדר קרבן תודה, בא ללמד אותנו על פסח. בפסח הקב"ה פסח על הפתח. הוא וויתר לנו על השותפות שלנו במעשה הגאולה

אחד הקרבנות המופיעים בפרשתנו הוא קרבן תודה. עניין התודה לבורא העולם הוא מרכיב מאד מרכזי בהווית האדם מישראל. בהתאם לתפיסה זו תיקנו חז"ל כי סדר תפילת העמידה הינו שבח, בקשה ולאחר מכן הודיה להשי"ת. כביכול למרות שרק ביקשנו, ועוד לא נענינו, אנו כבר מודים להשי"ת על חסדיו שבכל יום עמנו ועל שנתן לנו את האפשרות להללו, לשבח ולבקש ממנו.

ואולי כך יש להבין את המדרש הבא: **בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו (תהלים צה), והלא כריעה בכלל השתחויה והשתחויה בכלל כריעה. ומה ת"ל נשתחוה נכרעה נברכה ? אלא צפה משה ברוח הקודש וראה שבית המקדש עתיד ליחרב והביכורים עתידין ליפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלשה פעמים בכל יום, לפי שחביב תפלה לפני הקדוש ברוך הוא מכל מעשים טובים ומכל הקרבנות (תנחומא פרשת כי תבוא סימן א)**

הענין נראה תמוה. מדוע התפילה הינה תקנה כזכר לביטול מצוות הבאת הביכורים ? מה הקשר בין השניים ? עלינו לזכור כי מצוות הבאת הביכורים לבית המקדש הינה רק השלב הראשון בהעלאת הביכורים. אליה נלווית מצוה נוספת, היא מצוות וידוי בכורים – מקרא ביכורים.

כך מגדיר הרמב"ם מצוה זו: **"היא שציונו לספר טובותיו אשר הטיב לנו והציל אותנו, ומתחיל בעניין יעקב אבינו ומסיים בעבודת המצרים וענותם אותנו, ולשבחו על כל זה ולבקש ממנו להתמיד הברכה כשיביא הבכורים"**. (ספר המצוות לרמב"ם – מצוה קל"ב). כלומר: עיקר עניינם של הביכורים הינו ההודיה לקב"ה על חסדיו אשר גמל עם עמו ישראל לאורך כל ההסטוריה הארוכה מאז ימי יעקב אבינו. שיאה של הבאת הביכורים היא המעמד המרומם בו האדם מישראל ניצב עם סלו נוכח היכל בית ד', בסמוך לפתח האולם, מקום אליו באופן רגיל אין לו כל אפשרות להגיע. במעמד נשגב זה צייתה עליו התורה להתייצב במקום זה ולתת הודיה להשי"ת. באופן דומה תיקנו חז"ל גם את התפילה שמהותה היא העלאת המציאות דרך ההודאה לד' – שיאה וסיימה של תפילת העמידה. זהו יסוד ההמשכיות של הבאת הביכורים הגלומה בתפילה: תודת האדם לבוראו היא החותמת את התקרבותו לאלוקיו. בכך בא לידי ביטוי הקשר בין מצות ביכורים לתפילה.

התודה על עצם הקירבה לקב"ה באה, בין השאר, לידי ביטוי בחלק מיוחד בתפילה. בפתיחת חלק ההודאה (ב"מודים דרבנו") אנו אומרים: **"מודים אנחנו לך שאתה הוא ד' אלהינו**

ועשה הכל בעצמו. "אני ולא מלאך אני ולא שרף". אך מצד שני הוא בא ללמד אותנו כי בכל מצב אחר, בכל יום אחר בשנה, חוץ מאשר פסח מצרים, אנו נדרשים לפעול. וכאשר אנו נפעל, הקב"ה יצטרף ויפתח את האולם כולו. גאולת מצרים היא ניסית פלאית ותלויה במעשי הקב"ה בלבד. כל שלבי הגאולה האחרים בכל דור ודור תלויים בעיקר בנו. ואת זה מזכירים לנו הביכורים. כדי שנוכל לומר תודה, עלינו קודם לזרוע ולנטוע, ואז לאסוף את התוצרת. כשאנחנו נעשה ונפעל, נוכל להתחבר לקב"ה ולומר תודה.

=====

לאחר מדד בר כוכבא והחורבן העצום שחוה העם היהודי בארץ ישראל עבר מרכז הכובד היישובי לגליל. במסגרת זו עברה גם ההנהגה היהודית – הסנהדרין. בגמרא מופיעה רשימת המקומות בהם נדדה הסנהדרין. **ומיבנה לאושא, ומאושא לשפרעם, ומשפרעם לבית שערים, ומבית שערים לצפורי, ומצפורי לטבריא. וטבריא עמוקה מכולן . . . אמר רבי יוחנן: ומשם עתידין ליגאל** (בבלי ראש השנה לא עמוד ב) בהחלטת החלוקה מ - 29 בנובמבר 1947 נכללו טבריה וסביבתה בתחומי המדינה היהודית. בניגוד לשאר הערים המעורבות בהן הגיבו הערבים על ההחלטה בפגיעה ביהודים לא נרשמו בטבריה אירועים חריגים. בפגישה של נציגי היישוב היהודי בטבריה עם המנהיגים הערבים של העיר ממשפחת טברי, הוסכם לקיים את השלום בעיר. הסכם שלום זה לא מנע משני הצדדים לצבור כוח ונשק. מפקדת ההגנה המקומית שבראשה עמד אליעזר דב אטינגר דאגה לאייש את עמדות בשכונות היהודיות וגם הערבים צברו נשק רב וקבלו תגבורות של אנשי כנופיות מלוביה ואנשי צבא ומשטרה לשעבר.

כוח האדם שעמד לרשות ההגנה בסוף פברואר 1948 מנה כ- 400 איש רובם תושבי השכונות שהופקדו לשמור על התושבים והרכוש היהודי מתוך עמדות שכונתיות ומחלקת חי"ש של 60 לוחמים שיועדו לפעולות בעיר. עם הקמת גדוד 12 ("ברק") בחטיבת גולני השתייכה מחלקה זו ארגונית לגדוד. מול מערך ההגנה התייצבו כ- 500 ערבים אוחזי נשק מהם אנשי כנופיות, אנשי צבא ומשטרה לשעבר וכן 30 חיילים סורים על ציודם. באזור עילבון וטורען נמצאו עוד כ- 800 חיילי צבא ההצלה של קאוקג'י שהמתינו לפקודה לתקוף את טבריה. בעיירה צמח חנו חיילים מחיל הספר של הלגיון הערבי שאיימו להתערב במערכה על טבריה. לערביי טבריה בעיר העתיקה היה ציוד לחימה שהספיק לכל 500 אוחזי הנשק שכלל רובים רבים, מקלעים, מרגמות, אקדחים וכמות רבה של תחמושת. כוח נוסף במרחב היו האנגלים.

בטבריה חנה גדוד צנחנים על מלוא ציודו ומפקדו, קולונל אנדרסון, נטה לא פעם לצד הערבים. המפקדה השתכנה בבניין המשטרה הגדול והחיילים היו במחנה ליד קריית שמואל והפריעו בפעולות נגד הערבים.

ב 24 בפברואר 1948 הותקף אוטובוס אגד משוריין בין לוביה לקרני חיטין. גם טנדר נוטרים שליווה אותו הותקף ואחד הנוטרים נהרג. השקט בעיר נשמר יחסית עד 10 במרץ 1948. ביום זה נפוצו שמועות בין הערבים כאילו המנהיג היהודי בעיר, משה וייס (צחר), נהרג על ידי ערבים וכי היהודים עומדים להתקיף את הערבים כנקמה. הערבים פתחו ביריות ואנשי ההגנה השיבו אש. בחילופי האש שנמשכו מספר ימים נהרגו שישה עשר ערבים וארבעה יהודים. ב 13 במרץ 1948 נפגשו שוב נציגי הערבים והיהודים בתיווך הבריטים והוסכם שוב על הפסקת אש.

בעקבות המאורעות האלה החלו היהודים לנטוש את בתיהם בעיר העתיקה ולעבור לשכונות היהודיות ובאותו הזמן נטשו הערבים את השכונות המעורבות ועברו לעיר העתיקה או עזבו את העיר. בעיר העתיקה נותרו 25 לוחמי ההגנה על פי החלטת מפקד ההגנה המקומי ומפקד גדוד ברק. נטישת העיר העתיקה הקנתה לערבים ניצחון פסיכולוגי שהעלה את מורל אנשיהם.

ב - 5 באפריל 1948, פתחו הערבים באש על קוניס יהודים בשוק, הרגו 5 יהודים קשישים ושבו 10 נשים יהודיות מבוגרות. ההגנה הגיבה במהירות והניסה את הערבים מהשוק. 12 ערבים נשבו. האש התפשטה בכל העיר. בחסות הבריטים הוסכם על הפסקת אש וחילופי שבויים. הטקס נערך בתחנת אגד ברחוב הגליל ולאחריו צעדו המנהיגים משני הצדדים לאורך רחוב הגליל כדי להמחיש את רצונם בשלום. הפסקת האש הייתה קצרה וב - 8 באפריל 1948 פתחו שוב הערבים באש על עמדות ההגנה ועל אזרחים בשוק. הם השתלטו על מלון טיבריאס ובית החולים הסקוטי וחסמו את הדרך לגליל העליון. הבריטים הזמינו את נציגי הצדדים לדון שוב על הפסקת אש. הערבים דרשו פינוי אנשי ההגנה מהעיר העתיקה. דרישתם נדחתה. הערבים הטילו מצור על הרובע היהודי בעיר העתיקה. ב 9 באפריל 1948 הצליח אוטובוס משוריין לפרוץ לעיר העתיקה ולהעביר מזון ותחמושת. אנשי התגבורת פינו מהרובע יהודיה זקנה שנשארה שם. הערבים שאיפשרו את כניסת הרכב המשוריין הספיקו בינתיים להטמין מוקש בדרכו. האוטובוס המשוריין עלה על המוקש והחל להתלקח. בעזרת לוחמי ההגנה בעיר הצליחו הלוחמים להימלט מהאוטובוס הבוער. הקשישה סירבה בעקשנות לעזוב את האוטובוס ונשרפה בתוכו. הערבים המשיכו באש

בברכת שבת שלום ומבורך – הגי עמיצור

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>

לכבוד שבת קדש – פרשת צו – ערב פסח תשפ"א

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צמיר

בעיר העתיקה. ספינה גדולה יצאה מעין גב ובחוף חצר כנרת נקשרו אליה ארבע סירות ועליהם לוחמים ותחמושת. הספינה גררה את הסירות עד מול חוף הרובע היהודי אז נותקו הסירות והגיעו לחוף בחתירה. כל הזמן רותקו עמדות הערביות באש. המבצע עבר ללא נפגעים.

בליל ה-16 - 17 באפריל 1948 תקף כוח מגדוד ברק את "בית מחפוז" (בקצה הרחוב מול לשכת הגיוס בטבריה) שממנו צלפו על השכונות היהודיות ובו הייתה גם המפקדה הצבאית הערבית. מחלקה מהגדוד הצליחה להתקרב לבית. באותה שעה שהו במקום מפקדים ומנהיגים ערבים ודנו במצבם הקשה. הבית פוצץ על יושביו. בליל ה-17 - 18 באפריל 1948 השתלטה פלוגה של הגדוד השלישי של הפלמ"ח (גדוד הגליל) לאחר קרב קשה, על מלון טיבריאס (טבריה). למחרת בשעות הבוקר ניסו כארבעים אנשי כנופיות מהכפרים הערבים בסביבה להתקדם דרך כביש נצרת. הם עלו על מארב ובקרב נהרגו עשרה ונלקחו בשבי ארבעה. השאר ברחו.

בבוקר ה-18 באפריל 1948 החלו הכוחות להתכונן לשלב הרביעי של הקרב אך הערבים הפסיקו אש. בשעות הבוקר הגיעו נציגי הערבים למשטרת טבריה והודיעו למפקד הבריטי כי הם מבקשים לעזוב את העיר עם נשקם. נציגי היהודים, משה צחר ויצחק תג'ר הזמנו למשטרת טבריה ושם אמר להם קולונל אנדרסון: **"נוכחנו לדעת כי אתם חזקים יותר מהערבים אבל אנחנו אחראים לשלומם של תושבי העיר ולכן נוציא את כל הערבים מטבריה כדי למנוע טבח המוני. נשאר בעיר עוד עשרה ימים אך נמסור לכם את השלטון האזרחי ולא נתערב"**. נציגי היהודים השיבו כי הם מקבלים את השלטון ברצון אך מבקשים שהערבים ימסרו את הנשק ומתנגדים שיעזבו את העיר. בסיום הפגישה סוכם כי יוכרז עוצר כללי בעיר והיהודים יחויבו לא לפתוח באש בעת פינוי הערבים.

בשעות הצהריים הגיעו מנצרת עשרות כלי רכב, אוטובוסים, משאיות ורכבים פרטיים, להסיע את ההמונים ההמונים שנצטוו על ידי מנהיגיהם לנטוש את ביתם. חלק מהשיירה עלה צפונה דרך קריית שמואל, לנצרת וחלק נסע דרומה דרך רחוב הגליל לכוון צמח. ב - 19 באפריל 1948 הוציא מפקד ההגנה בטבריה, מנשר: **אל תושבי טבריה! התושבים הערבים עזבו את העיר. טבריה כולה עברה לידינו. הנני מכריז על משטר עברי עצמאי בעיר**. טבריה הייתה העיר המעורבת הראשונה בארץ ישראל שעברה להיות תחת שלטון עברי עצמאי. כאשר עם ישראל נוטל את גורלו בידו, ומתחיל לפעול, הגאולה מגיעה, ומתחילה מטבריה **"ומשם עתידין להיגאל"**

רובים ומרגמות לעבר השכונות היהודיות וגרמו להרוגים ופצועים מהאוכלוסייה היהודית. ב - 10 באפריל 1948 הכריזו הבריטים שוב על הפסקת אש וזימנו את הנציגים. סוכם רק על החלפת שבויים. ב-11 באפריל הגיע בשחייה לוחם ההגנה מהעיר העתיקה למלון "גלי כנרת" ודיווח על המצב הקשה של הלוחמים שם הסובלים מתשישות וחוסר בתחמושת ומזון. כתוצאה מההתפתחויות החמורות בטבריה הוחלט במטה חטיבת גולני לתכנן ולבצע מיד את התוכנית שתביא להכרעה סופית במערכה על העיר. נקבעו ארבעה שלבים לסיום המערכה: 1. השתלטות על הרכסים ממערב לטבריה כדי למנוע מערביי הסביבה לשלוח תגבורת לעיר. 2. החדרת תגבורת לעיר העתיקה דרך הכנרת. 3. פיצוץ בית המפקדה הערבית שהייתה בבית "סית מחפוז" וכיבוש מלון טיבריאס. 4. פתיחת הדרך לגליל העליון והשתלטות על העיר העתיקה. על כוחות ההגנה בעיר הוטל לרתק באש את הערבים במשך כל הקרב. לגדוד ברק שנבצר ממנו למלא את כל המטרות שנקבעו, צורפה פלוגה מהגדוד השלישי של הפלמ"ח שתפקידה היה לכבוש את מלון טיבריאס החולש על העיר העתיקה ולפתוח את הדרך לצפון.

בליל ה - 12 באפריל 1948 כבש כוח של גדוד ברק את הכפר נאסר א-דין ואת גבעת שייח' קדומי (היום פאתי שיכון ד' בטבריה) על הרכס המערבי השולט על טבריה. בכפר נאסר א-דין הסתתרו לוחמים וצלפים ערבים בין בתי ואוהלי הכפר. בהסתערות נהרגו גם אזרחים. התושבים נסו להרים וחלק הגיע למשטרת טבריה וסיפרו על ההרג שעשו היהודים באנשי הכפר. השמועה על הטבח בנאסר א-דין הביאה לדמורליזציה באוכלוסייה הערבית והחלה עזיבת משפחות. הערבים פנו לבריטים ודרשו להוציא את לוחמי ההגנה מהעיר העתיקה בטענה שאין שם אזרחים יהודים. מפקד החטיבה הבריטית בצפון זימן את נציגי היהודים ונתן להם אולטימטום להוצאת אנשי ההגנה מהעיר העתיקה אחרת יפגזו הצבא את עמדות ההגנה. היהודים סירבו והעניין הגיע עד לנציב העליון אלן קנינגהם שהורה לבטל את האולטימטום ולהניח ליהודים במלחמתם על טבריה. נציג היהודים, משה צחר, אמר למושל המחוז הבריטי: **"אתם חוזרים לאנגליה וכאן מתנהלת מלחמה בינינו לבין הערבים על גורל הארץ, מוטב שלא תתערבו ואנו נגמור את העניין בטבריה בשלושה ימים"**. לאחר שהבריטים הבטיחו לא להתערב הוחל בשלב השני של הקרב. בליל ה-13 באפריל 1948 הונחת כוח של פלוגה מגדוד ברק עם תחמושת רבה בחוף הרובע היהודי